

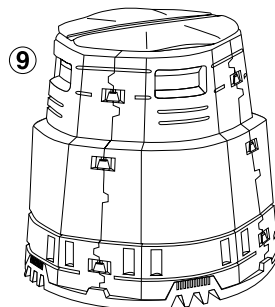
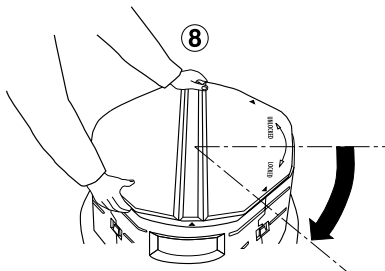
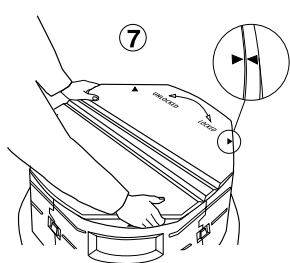
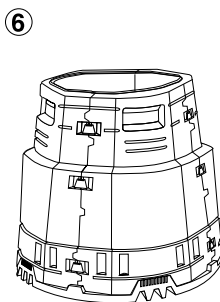
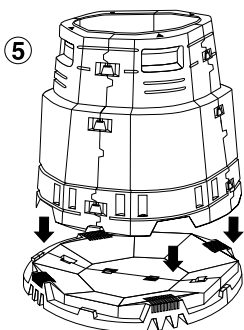
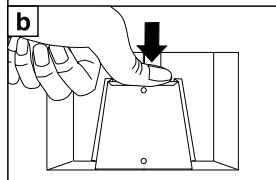
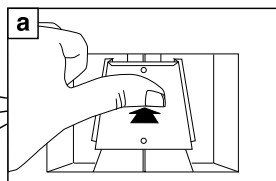
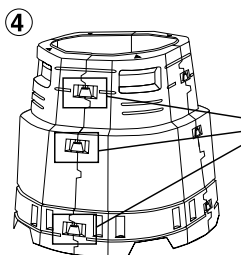
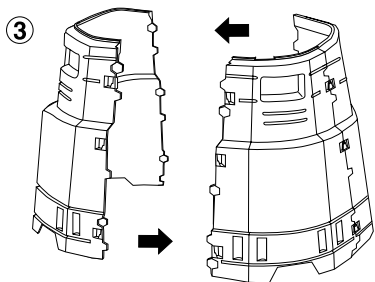
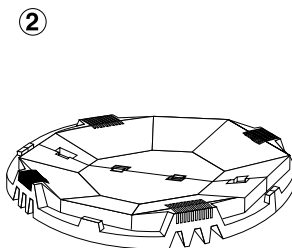
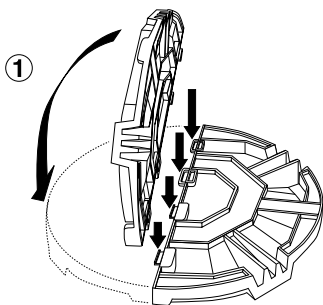
GreenLine™ MASTER

Handbok i kompostering

Monteringsanvisning

DU GÖR EN GOD INSATS FÖR MILJÖN. Att kompostera sitt hushålls- och trädgårdsavfall är ett roligt och givande sätt att aktivt bidra till en bättre miljö, såväl i det stora sammanhanget som i den egna trädgården.

Varje person producerar 250-300 kilo hushållssopor per år. Ungefär hälften är komposterbart, organiskt avfall. Det innehåller viktiga näringsämnen för jorden. Det är därför ett enormt slöseri att bränna upp avfallet eller slänga det på en soptipp.

Det organiska avfallet väger mest i sopsäcken och kräver veckohämtning eftersom det kan ruttna och lukta. När du komposterar kan du gå över till sophämtning varannan vecka eller till och med en gång i månaden.

DETTA FÅR DU SOM BELÖNING

Hädanefter behöver du inte köpa jordförbättringsmedel och planteringsjord. Det får du gratis. Mogen kompost är nämligen den bästa jordförbättring du kan önska dig. Den är rik på näringsämnen. Växterna mår bättre och blir motståndskraftiga mot skadedjur och sjukdomar.

När du inte längre behöver ha sophämtning varje vecka kan du i flera kommuner ansöka om varannanveckas hämtning och därmed få lägre taxa. Ring miljö- och hälso-skyddskontoret i din kommun och ta reda på på vilka lokala bestämmelser som gäller.

Att börja kompostera är ofta inkörsporten till ett ökat miljömedvetande och en förståelse för det ekologiska kretsloppet. Det är spännande, både för vuxna och barn, att på nära håll se hur det hänger ihop.

Allas ansvar

AGENDA 21. Vid FN:s konferens om miljö- och utveckling i Rio de Janeiro 1992 antogs handlingsprogrammet Agenda 21. Agenda betyder dagordning och 21 syftar på att handlingsprogrammet är långsiktigt och sträcker sig in i det 21:a århundradet.

Agenda 21 ger mål och riktlinjer för att uppnå en hållbar utveckling genom att utrota fattigdom och undanröja hoten mot miljön. Den utgör en kraftfull uppfostran till handling och ska ses som ett uppdrag såväl till stater som till alla grupper och individer i samhället att delta i arbetet med miljö- och utvecklingsfrågorna under resten av 1900-talet och in i nästa sekel.

I Sverige har regeringen givit samtliga kommuner i uppdrag att sammanställa sina egna "Agenda 21", med förslag på hur de ska uppfylla målen från Rio-mötet.

PRODUCENTANSVAR. Producenterna får framöver ett så kallat producentansvar vilket innebär att alla som tillför marknaden produkter har ansvaret för hur dessa ska tas om hand, insamlas och återvinnas när de är förbrukade.

Producentansvaret införs successivt. Det omfattar idag förpackningar (plast, papper, kartong, stålplåt, aluminium, glas och wellpapp), returpapper och bildäck.

Inom snar framtid kommer producentansvaret även gälla för bilar, elektronik, byggnadsmaterial, plastprodukter, möbler, lysrör, textilier och batterier mm.

HANDLA MILJÖVÄNLIGT. Redan i affären kan du börja ta ditt ansvar genom att köpa miljömärkta produkter (Bra Miljöval, Svanen, KRAV) och välja återanvändbara eller återvinningsbara förpackningar.

KÄLLSORTERA. För att återvinning ska vara möjlig måste vi först sortera avfallet i olika materialslag. Hittills kan du lämna följande produkter till insamling.

Till glasinsamlingen:

färgat och ofärgat återvinningsglas.

Till tidningsinsamlingen:

tidningar och tidskrifter

Till butiken för pant:

returflaskor/aluminiumburkar, PET-flaskor.

Till insamlingsplatser :

konservburkar, plastförpackningar, wellpapp mm.

Till återvinningsstationer :

metallskrot, kylar och frysar, TV apparater mm.

Till bilskrot:

bilar och bildäck

Till hjälporganisationer:

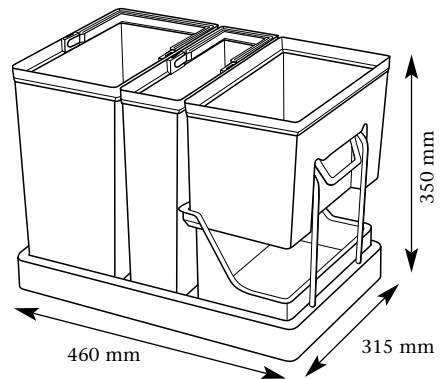
möbler, prylar, kläder, textilier mm

MILJÖFARLIGT AVFALL. Det miljöfarliga avfallet gör stor skada om det släpps ut i naturen. Lämna därför alltid oljor, lösningsmedel, kemikalier, färger, lacker, lim, vissa batterier, termometrar, barometrar, lysrör mm. **till miljöstationen.**

Till apoteket lämnar du mediciner.

UTRUSTNING I KÖKET. Det är viktigt att ordna det praktiskt i köket så att sorteringen av avfall fungerar. Den självklara platsen för sopsorteringen är i bänkskåpen under diskbänken med olika kärl för komposterbart, brännbart, batterier, glas osv.

SELECT. Select är ett inredningssystem för avfall från köket. Det passar i såväl gamla som nya skåp och är enkelt att montera. Du kan välja mellan fyra olika set med två upp till fyra behållare.

SELECT FYRAN. Består av tre behållare i olika storlekar, 13, 6 och 7 liter samt ett prylfack där du kan förvara borstar, diskmedel med mera.

Kvalster

Dina kompostarbetare

Inne i kompostens mörker kryllar det av mikroorganismer och smådjur som arbetar troget dygnet runt.

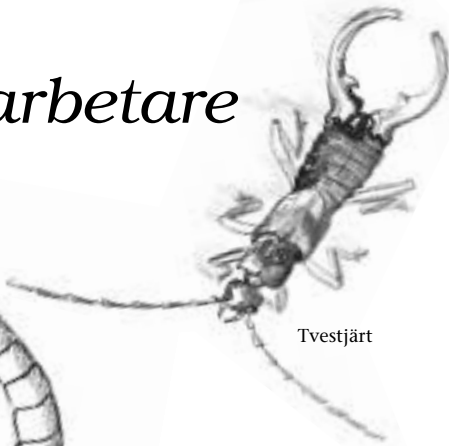
Mikroorganismerna finns överallt runt omkring oss och kan föröka sig i ett rasande tempo. Vid gynnsamma förhållanden kan de fördubblas på 20 minuter !

Maskar gör synnerligen stor nytta i komposten. De bidrar till att kompostmassan får ett mer koncentrerat växtnäringsinnehåll. Dessutom luftar de komposten med sina gångsystem. Dyngmasken och lövmasken trivs i komposter med mycket färskt material.

Ibland kan det bli för varmt för masken i en isolerad behållare. Då kan du istället tillsätta mask vid efterkomposteringen som sker i en enklare behållare utan isolering.

Dyngmask

Tvestjärt

Andra små varelser är t ex klokrypare, hoppstjärtar, kvalster, nematoder, gråsuggor, tvestjärtar och tusenfotingar.

Klokrypare

Om du vill bekanta dig med dina "kompostarbetare" så lägg lite halvfärdig kompostmassa under ett förstoringsglas på ett fat. Lys med en ficklampa, peta lite försiktigt på resterna och en förunderlig värld öppnar sig för dig.

Hoppstjärt

VAD KAN KOMPOSTERAS. När du komposterar får du använda ditt sunda förnuft. För mycket av samma avfall på en gång kan vara svårt för mikroorganismerna att smälta. Varva alltid köksavfall och färskt gräsclipp med trädgårdsavfall eller strömaterial.

Från köket:

- * Frukt och grönsaker
- * Köttrester
- * Fisk och Skaldjur
- * Mjolkprodukter
- * Ostkanter
- * Ägg och äggskal
- * Brödrester
- * Kaffesump med filter
- * Tepåsar och teblad
- * Mjöl, ris och pasta
- * Vissna blommor
- * Krukväxter och jord
- * Oblekt hushållspapper
- * Äggkartonger

Gråsugga

Från trädgården:

- * Gräs
- * Mossa
- * Vissna växter
- * Löv
- * Hö och halm
- * Bark
- * Barr
- * Grenar och kvistar

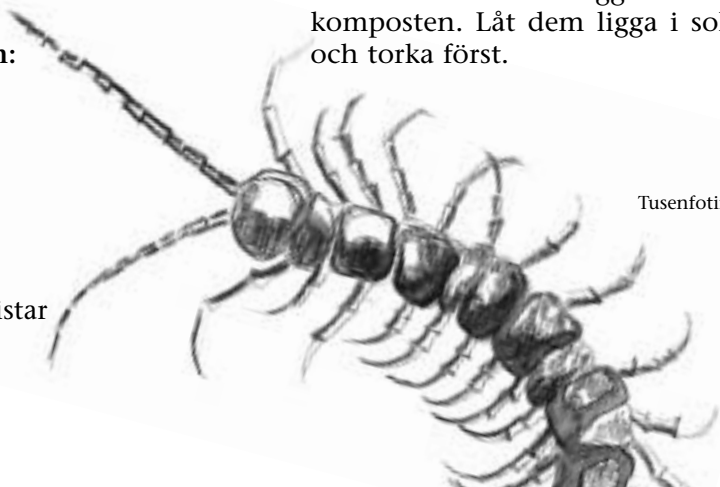
VAD KAN INTE KOMPOSTERAS.

Glas, plast, plåt, metall, gummi, läder, olja, bensin, målarfärg, kemikalier, mediciner, dammsugarpåsar, tobaksfimpar, cigarettaska, tyg av olika slag, blöjor, latrin, kattsand mm hör inte hemma i komposten.

Kalka inte komposten. pH-värdet regleras utan att du behöver bekymra dig även om du lägger in mycket löv från bok och ek. Om du kalkar riskerar du att en del av det värdefulla kvävet försvinner.

Undvik även aska. Sprid istället vedaska runt träd, häckar, bär- och fruktbuskar.

Ogräs som satt frö bör inte läggas in komposten. Annat ogrärens går bra att kompostera. Besvärliga ogräs som kvickrot, maskrosrötter och tistlar ska inte läggas direkt in komposten. Låt dem ligga i solen och torka först.

Tusenfoting

En naturlig process

Kompostering är en nedbrytningsprocess som ständigt pågår i naturen runt omkring oss.

När organiskt avfall, såsom döda växter och djur, faller till marken tar mikroorganismer och smådjur vid och bryter ned avfallet till mull och näringsämnen som därmed bildar grund för nytt liv.

Att kompostera innebär att vi använder oss av denna process. Vi strävar efter att åstadkomma en så bra arbetsmiljö som möjligt för de små nedbrytarna.

Behållaren hjälper dem att hålla värmen. Det du behöver göra är att se till att de får luft, vatten och mat.

SYRE/LUFT. Det är viktigt att lufta komposten regelbundet, genom att blanda in grövre material och röra om, så att syre kommer till överallt.

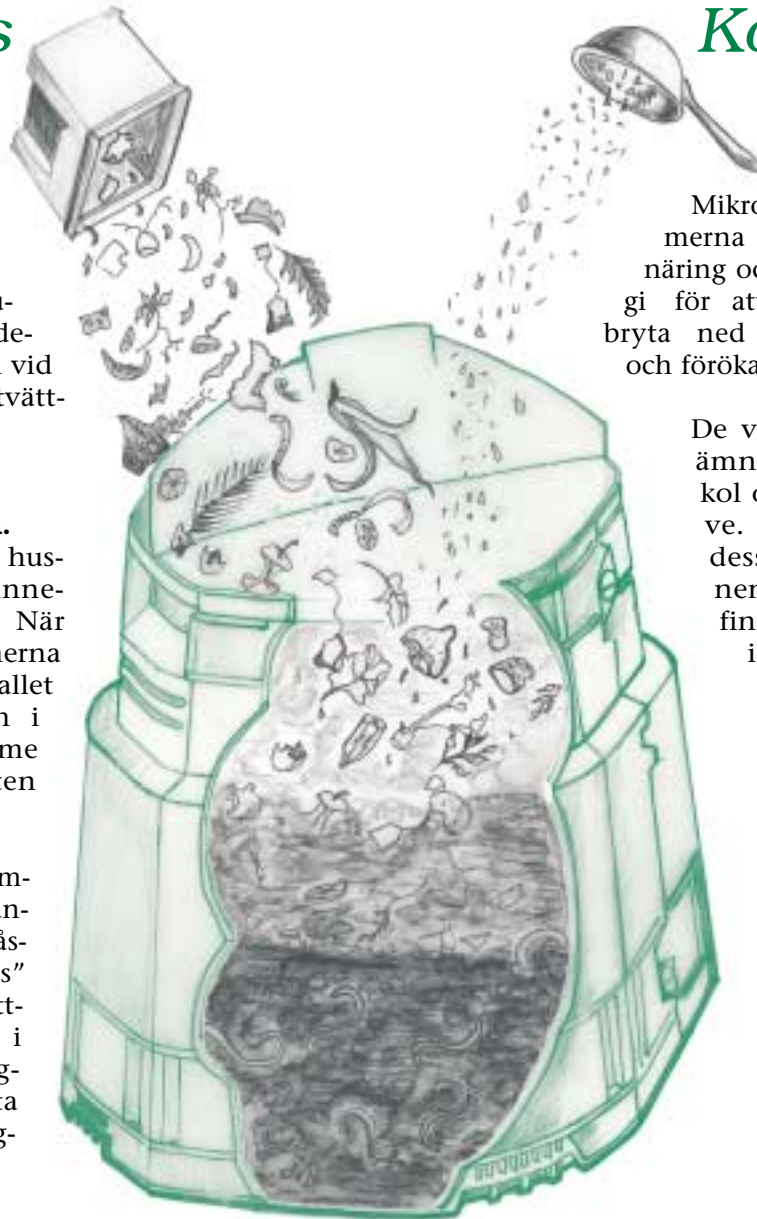
VATTEN . Vatten är livsnödvändigt för mikroorganismerna. Är vattenhalten för låg kan de inte ta upp den näring de behöver och nedbrytningen avstannar. För mycket vatten, däremot, täpper igen luft-

kanalerna och komposten får för lite syre. Man brukar likna den ideala fuktigheten vid en urkramad tvätt-svamp.

TEMPERATUR.

Trädgårds- och hushållsavfallet innehåller energi. När mikroorganismerna bryter ned avfallet frigörs energin i form av värme och komposten blir varm.

För att hålla komposten varm under vintern måste den "matas" ofta. Det är bättre att lägga i mindre mängder avfall ofta än stora mängder mer sällan.

Kol och kväve

Mikroorganismerna behöver näring och energi för att kunna bryta ned avfallet och föröka sig.

De viktigaste ämnena är kol och kväve. Båda dessa ämnen måste finnas med i lämpliga pro-

portioner för att nedbrytningsprocessen ska komma igång.

Olika material har olika innehåll av kol och kväve. I grova drag kan man säga att det som är torrt och vedartat, t ex sågspån, flis av grenar och kvistar, bark, halm, papper och torra löv innehåller mycket kol medan det som är fuktigt och färskt, t ex kött- och fiskrester, matrester, gödsel, färskt gräsclipp, frukt och grönsaker innehåller mycket kväve.

En hushållskompost består ofta av mycket kväverikt och fuktigt avfall. Det är därför viktigt att tillsätta torrt, kolrikt strömaterial som bidrar till en bra kol/kväve balans och suger upp den överflödiga vätskan.

En renodlad trädgårdskompost däremot innehåller mycket kolrikt avfall och behöver därför tillskott av kväverikt material för att det ska bli mull inom rimlig tid.

Ta för vana att tillsätta en skopa strömaterial varje gång du tömmer din komposthink. 1 del strö till 3 delar köksavfall är en lämplig blandning.

Så sköter du din kompost

PLACERING AV BEHÅLLAREN.

Placera behållaren så nära köksentrén som möjligt på en skuggig och vindskyddad plats.

Ställ den på genomsläpplig, plan mark, t ex gräsmatta eller jord. Då kan det näringsrika lakvattnet sippra ned i jorden och maskarna kan ta sig in och ut.

Tänk också på att den ska vara lätt att tömma. Se till att det finns utrymme för att köra fram en skottkärra alldeles bredvid. Det behövs också en plats för ett kärl med lämpligt strömaterial till köksavfallet.

LUFTIGT LAGER I BOTTEN.

Börja med att lägga ett luftigt bottenlager av grenar, kvistar och grovt trädgårdsavfall längst ner i behållaren så att luften kan komma in underifrån.

Lägg därefter ett lager med lite finare trädgårdsavfall och sist ett lager färdig kompost eller jord. Nu kan du börja lägga i ditt hushållsavfall.

FINFÖRDELA AVFALLET. Vid all kompostering går nedbrytningsprocessen snabbare om materialet är finfördelat. Men det ska göras med måtta. Överdriven finfördelning kan göra komposten för kompakt och medföra sämre lufttillförsel.

Redan i köket kan du tänka på att finfördela skal av apelsin, citron, melon och banan, potatisar, stora brödbitar, äggskal och liknande i småbitar.

KOMPOSTAKTIVATORER. Kompostaktivatorer, som bakteriekulturer och speciella gödselmedel, är ofta onödiga. Har du mycket kolrikt trädgårdsmaterial i din kompost och vill påskynda processen kan du istället tillsätta färskt gräsklipp, stallgödsel eller färdig kompost.

VATTNA. Färskt, organiskt köksavfall innehåller mycket vatten. En hushållskompost behöver därför sällan vattnas. Tvärtom är det viktigt att tillsätta tillräckligt med strömaterial som suger upp överflödigt vätska.

Däremot blir en kompost bestående i huvudsak av trädgårdsavfall torrare och kan behöva vattnas ibland. Använd en vattenkanna med stril.

LUFTA OCH TILLSÄTT STRÖ.

Lufta kompostmaterialet regelbundet. Det gör du enklast, varje gång du tömmer din komposthink, genom att blanda om i ovanskiktet, någon eller några decimeter ned, så att det nyss ilagda materialet blandas med lite av det som ligger överst i behållaren. Täck sedan avfallet med ett lager strömaterial.

När du lägger i kött, fisk, skaldjur eller färskt gräsclipp är det viktigt att du täcker avfallet nogga för att hindra flugor att komma till.

Strömaterialiet bör ha lite struktur för att underlätta syresättningen av komposten som annars lätt blir för kompakt. Det kan t ex vara flis av kvistar och grenar, torra löv, sågspån, finfördelad bark, hackat hö och hackad halm. Blanda gärna flera olika material.

Under växtsäsongen kan du göra eget strömaterial med hjälp av en kompostkvarn. Mal grenar, kvistar, häckclipp, torra löv, bark mm till flis och förvara torrt. Vill du inte köpa en egen kvarn kan du hyra.

Vintertid, då du inte har något trädgårdsavfall, kan du behöva köpa strö. Perstorp har ett kompostströ baserat på sågspån, flis och okalkad och ogödslad torv. Torven suger upp vattnet och minskar lukten medan sågspånet står för det mera lättillgängliga kolet.

LUCKRINGSSTAVEN.

Den lätthanterliga luckringsstaven gör det enkelt att röra om och ger en effektiv luftning

Luckringsstavens klaffar stängs när man pressar ned den i komposten och öppnar sig automatiskt när den dras upp igen

Den färdiga mullen

Komposten är färdig eller mogen när nedbrytningen har avstannat. Temperaturen är då densamma som omgivningens. Under komposteringen har materialet minskat i volym med ungefär hälften.

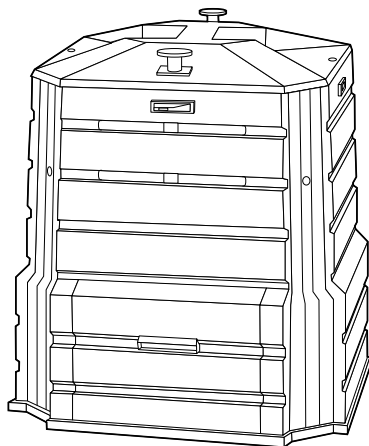
Hur lång tid det tar beror på vad du har komposterat, hur väl materialet har finfördelats och hur komposten har skötts. I grova drag kan man säga att en renodlad hushållskompost, med matavfall och strö, tar ca 4-6 månader att bli halvfärdig och 8-10 månader att bli mogen.

Ofta räcker det med att titta, känna och lukta på komposten för att avgöra om den är mogen. Den färdiga kompostmassan är kornig och mörk till färgen. Den ser ut som jord, känns som jord och doftar som jord.

EFTERKOMPOSTERING. När behållaren är full och det är dags att tömma tas det översta skiktet med ofärdigt material bort. Det läggs åt sidan för att sedan läggas tillbaka i behållaren igen för fortsatt kompostering.

Tömmer du din behållare en gång om året kan du räkna med att det understa skiktet är färdig mogen kompost och kan användas direkt.

Har du fyllt behållaren på kort tid, dvs 4-6 månader, är det understa skiktet halvfärdig kompost som kan efterkomposteras i en enklare behållare, t ex Perstorp Garden.

För att testa om komposten är färdig kan du provså krassefrön på ett fat med kompost. Om krasen inte har grott efter fem dygn eller om den grott och strax därefter gulnar är komposten inte mogen.

HUR DU ANVÄNDER DEN FÄRDIGA KOMPOSTEN. Kompostjord är utmärkt både som jordförbättringsmedel och som planteringsjord. För vissa ändamål är det lämpligt att sålla den innan den används. Det finns färdiga såll att köpa men du kan också tillverka ett själv av en träram och ett ståltrådsnät med ca 15 mm maskor.

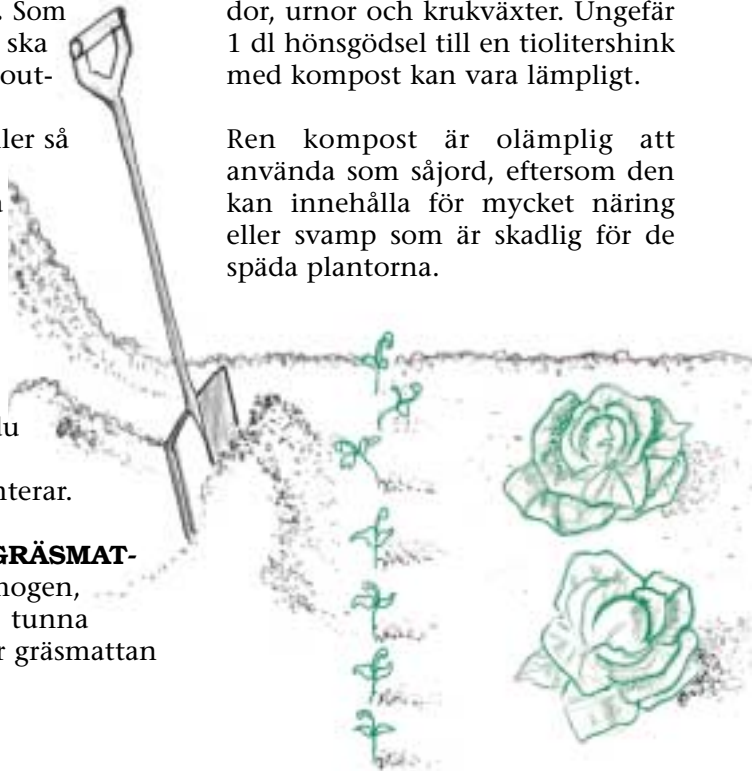
JORDFÖRBÄTTRING. Som jordförbättringsmedel ska komposten användas utspädd. Sprid ca 10 cm kompost på jorden (eller så mycket som du har tillgång till) och mylla ned den i det översta jordlagret i grönsakslandet, runt fruktträd, bärbuskar, prydnadsbuskar och i rabatten. Om du sprider komposten på våren, ska du göra det några veckor innan du sår eller planterar.

TOPPDRESSING AV GRÄSMATTAN. Sprid ut sållad, mogen, utspädd kompost i tunna lager, 1-2 cm. Bäst mår gräsmattan

om du toppdressar i slutet av april eller början av augusti.

PLANTERINGSJORD. Till planteringsjord, både ute och inne, blandas mogen, sållad kompost med lika mycket vanlig jord eller torv. Komplettera gärna blandningen med lite höns gödsel och du får en förstklassig planteringsjord till träd, buskar och plantor, till balkonglådor, urnor och krukväxter. Ungefär 1 dl höns gödsel till en tiolitershink med kompost kan vara lämpligt.

Ren kompost är olämplig att använda som såjord, eftersom den kan innehålla för mycket näring eller svamp som är skadlig för de späda plantorna.

Problem och åtgärder

De flesta problem som kan uppstå är lätta att åtgärda. Det är inte särskilt svårt om du bara vet vad som behöver göras. Problemen beror nästan alltid på en felaktig balans mellan luft, vatten och kol och kväve.

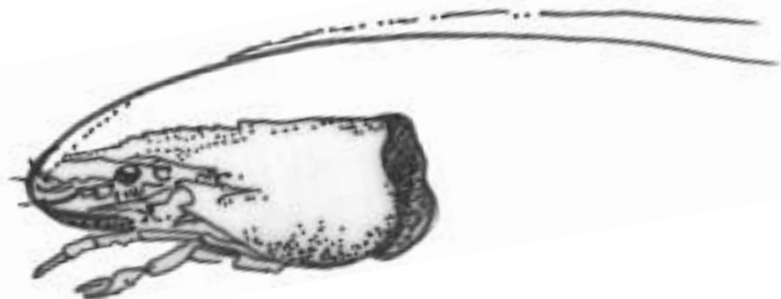
KOMPOSTEN LUKTAR ILLA. Den vanligaste orsaken till dålig lukt är att du har blandat i för lite torrt, kolrikt strömaterial. Komposten blir då blöt, kompakt och får för lite syre. Genom att tillsätta mer strömaterial och blanda om ordentligt kommer du snabbt tillrätta med lukten. Kontrollera även att ventilationen fungerar.

Vid andra tillfällen har du kanske lagt i något som luktar illa, t ex räkskal, fiskrens eller köttrester och inte täckt avfallet noga. Det enda säkra sättet att hålla dålig lukt borta är att täcka komposten med strö.

FLUGOR OCH LARVER. Flugor och larver kan bero på att det är för svalt i din kompost. Du kan höja temperaturen genom att tillsätta kväverikt material. Blanda och lufta komposten ordentligt. Täck med ett lager kompost eller vanlig jord.

Det kan också vara för blött. Då ska du tillsätta strö och lufta genom att röra om. Täck sedan med ett lager kompost eller jord.

MYROR. Myror kan vara ett tecken på att komposten är för torr. Vattna försiktigt med en vattenkanna med stril.

INGET HÄNDER. Orsaken är då oftast att det saknas kväve, dvs komposten innehåller för mycket kolrikt material.

Om du tillsätter kväverikt avfall, till exempel färskt gräsclipp, köksavfall eller stallgödsel får mikroorganismerna det kväve de behöver och sätter igång att jobba igen.

En annan orsak kan vara att det är för torrt i komposten. Kanske innehåller den för grovt material och har blivit för luftig. Finfördela det grova materialet och vattna försiktigt. Se till att få en jämn fuktighet i komposten.

Det kan också finnas för lite material i behållaren för att mikroorganismerna ska kunna livnära sig och alstra värme.

BOKTIPS

Kompostboken, Alm, Tiberg,
Palmstierna m.fl., LTs förlag 1994
Allt om kompost, Ingrid Olausson,
Bonnier Alba 1994
Lottas Nya Kompostråd, Bra Miljö i
Söderköping, 1994
Nya handla miljövänligt,
Thunberg och Holm, 1995

GARANTI

2 års garanti

lämnas på **GreenLine Master** och
GreenLine Master Plus

mot uppvisande av
detta Garantibevis i
kombination med
inköpskvitto.

Garantiärenden be-
handlas på inköps-
stället.

Fäst kvittot här

Fäst kvittot, klipp ut och spara!

PWS GreenLine AB, Box 47, 284 21 Perstorp
Tel: 0435-369 30, Fax: 0435-369 40, E-mail: info@pwsab.se
www.pwsab.se

GreenLine®

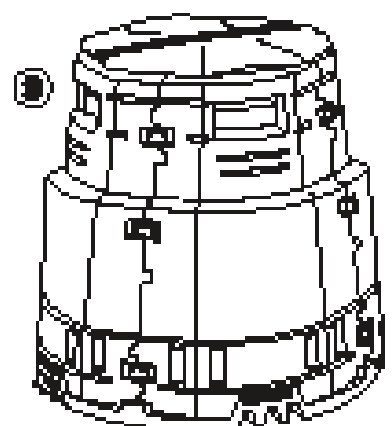
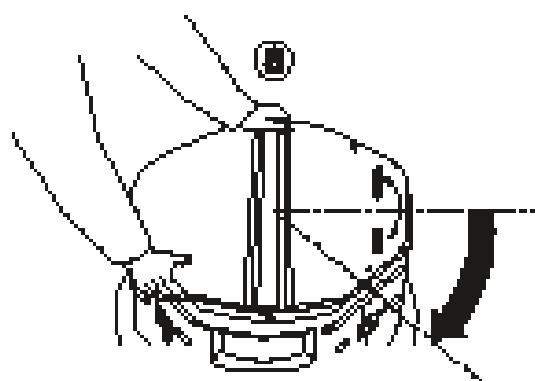
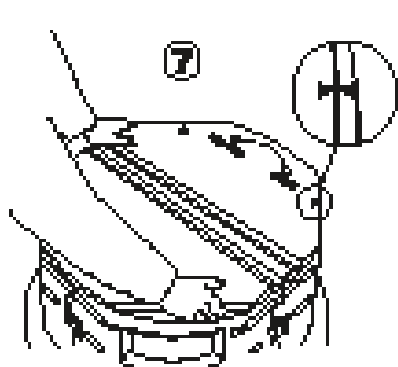
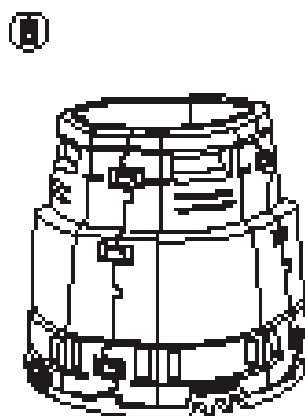
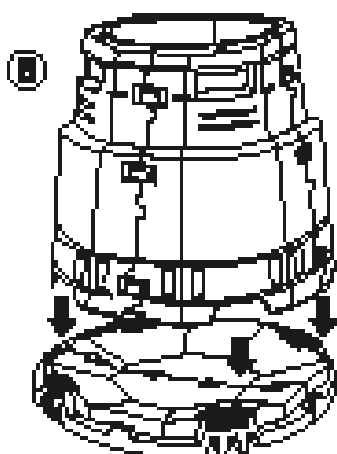
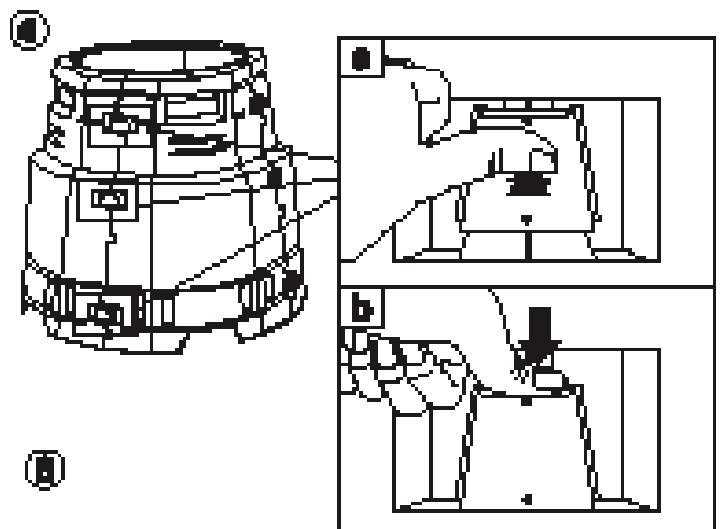
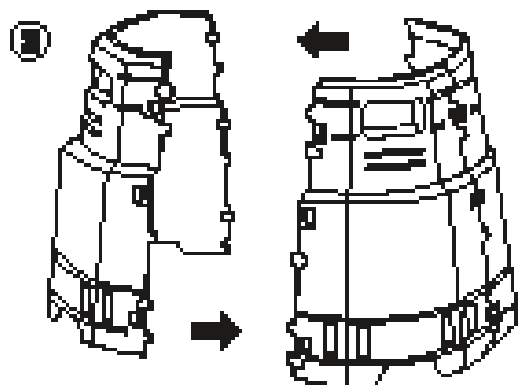
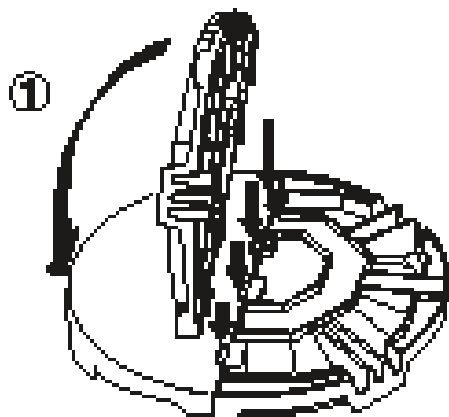
PRODUKTY DO KOMPO- STOWANIA

Poradnik kompostowania

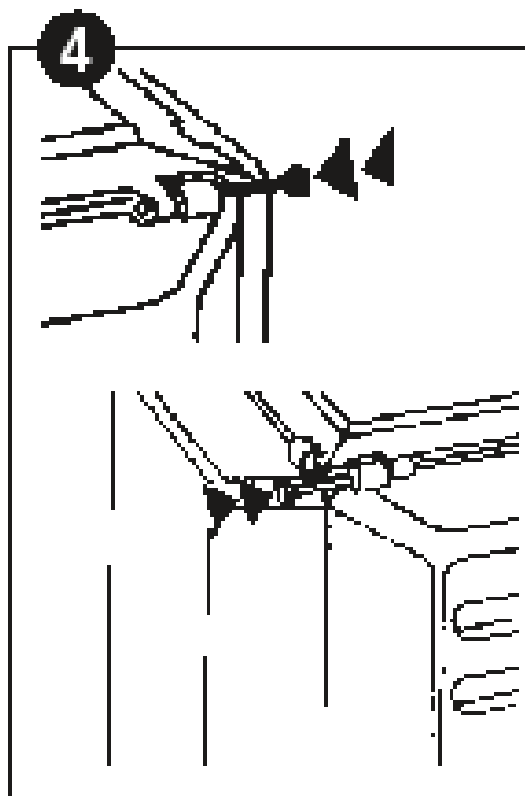
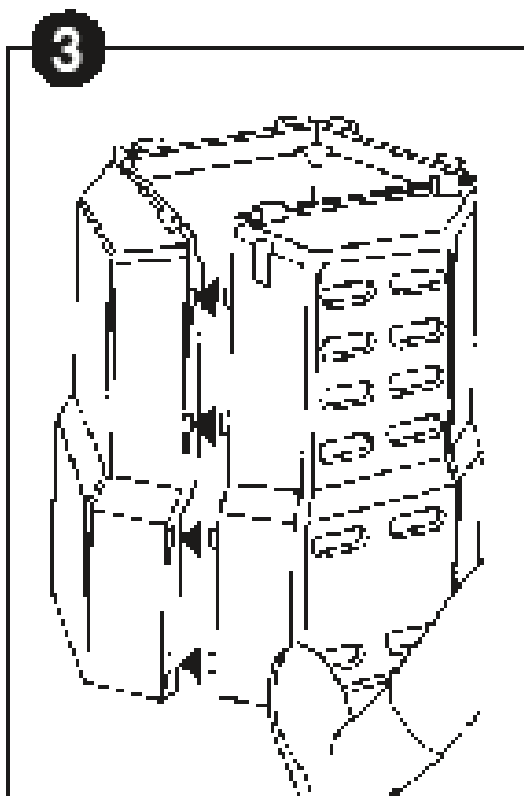
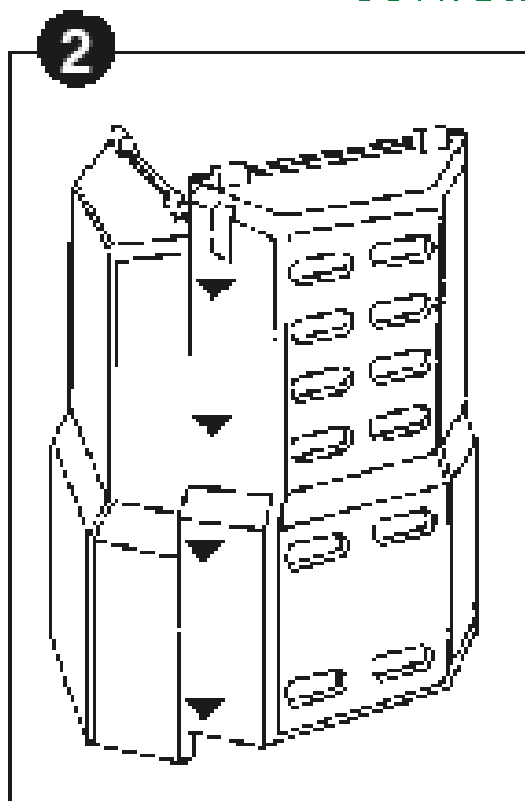
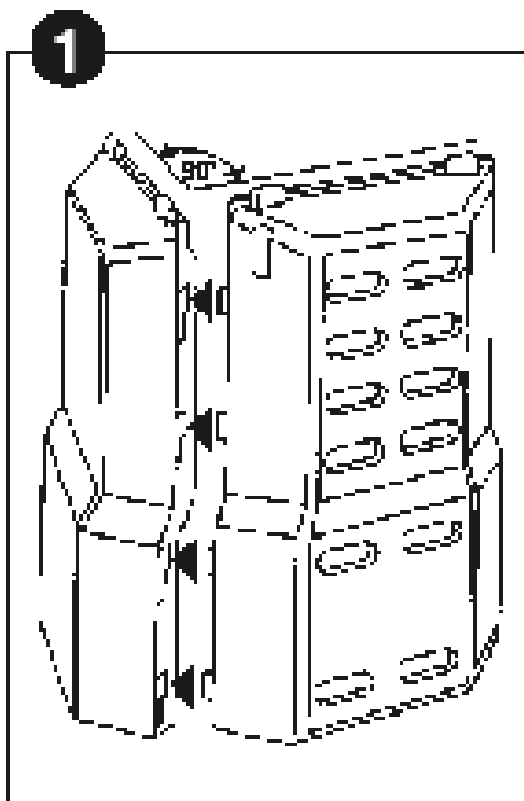
Instrukcja montażu

GreenLine®
MASTER

Instrukcja montażu

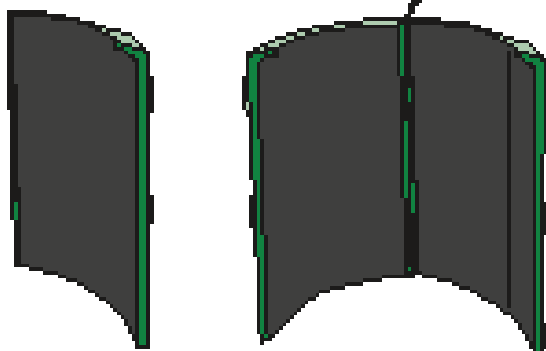
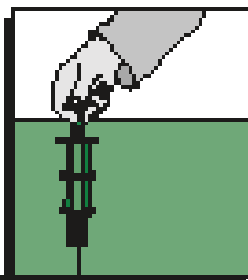
GreenLine®
MASTER
JUNIOR

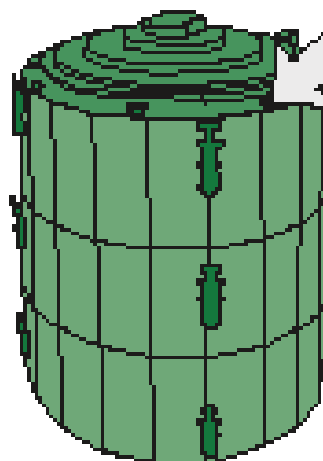
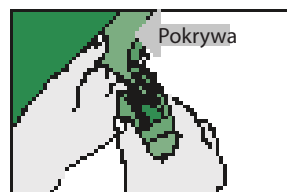
Instrukcja montażu

Mully
VARNKOMPOSTER

1. Przyłóż dwie ścianki do siebie. Wszystkie cztery części są takie same – nie ma znaczenia, od której zaczniesz. Upewnij się, że całkowicie się stykają. Wsuń szynę przesuwaną w szyny kompostownika. Nie próbuj naciągać ścianek za pomocą szyny przesuwnej.

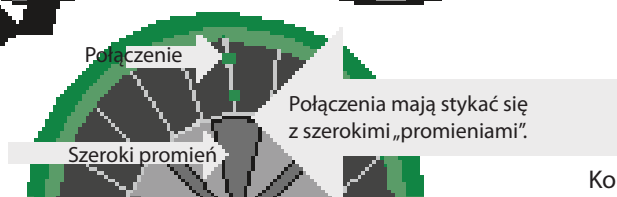
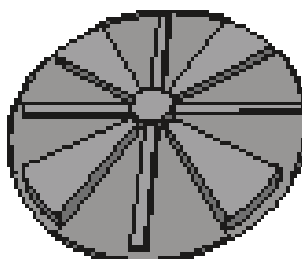
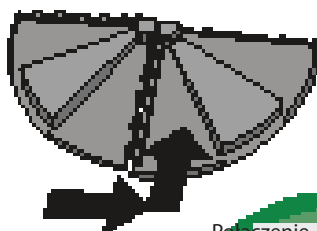

2. Gdy wszystkie ścianki będą gotowe, czas na montaż pokrywy. Rozpocznij, przymocowując do pokrywy zawiasy. Połóż pokrywę do góry dnem i „przykręć” zawiasy zgodnie z ilustracją.

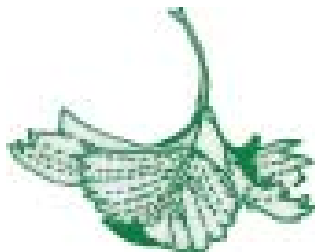
Po założeniu obu zawiasów upewnij się, że nie są zamontowane na odwrót, zanim wsuniesz je razem z pokrywą w wycięcia w kompostowniku. Po wsunięciu zawiasów w wycięcia w kompostowniku bardzo ciężko jest je z powrotem wyjąć.

3. Zmontuj teraz elementy dna. Strona wierzchnia to ta, na której „promienie” są zwrócone w Twoją stronę. Złóż dwa elementy, dociśnij do wewnątrz i do góry, aby zaczepy porządnie się o siebie zahaczyły.

4. Złóż najpierw dwie połówki, a następnie zmontuj obie połówki w jedno dno. Aby kompostownik Mully był całkowicie szczelny, ścianki należy umieścić na dnie zgodnie z instrukcją. Połączenia ścianek mają stykać się z szerokimi „promieniami” na dnie.

Kompostownik Mully jest teraz gotowy do użytku!

DBASZ O ŚRODOWISKO. Kompostowanie odpadków gospodarczych i ogrodowych to ciekawy i pożyteczny sposób ochrony środowiska naturalnego, zarówno w znaczeniu ogólnym, jak i w skali własnego ogrodu.

Rocznie każdy z nas wytwarza 250–300 kilogramów odpadków gospodarczych. Około połowa z nich to odpadki organiczne, nadające się do kompostowania. Zawierają one substancje odżywcze, których potrzebuje gleba. Dlatego spalanie odpadków i wyrzucanie ich do śmieci jest ogromnym marnotrawstwem.

Odpadki organiczne stanowią główną część masy worka na śmieci i wymagają cotygodniowego wywozu, ponieważ mogą zgnić i wydzielać nieprzyjemny zapach. Kompostowanie pozwala na rzadszy wywóz śmieci: co dwa tygodnie, a nawet co miesiąc.

OTO NAGRODA ZA WYSIŁEK Od tego momentu nie musisz już kupować dodatków do wzbogacania gleby ani ziemi do roślin. Będziesz mieć je za darmo. Dojrzały kompost jest bowiem najlepszym dodatkiem, jaki można sobie wymarzyć. Jest on bogaty w substancje odżywcze i sprawia, że rośliny lepiej rosną i stają się odporne na szkodniki i choroby.

Gdy nie będziesz już potrzebować cotygodniowego odbierania śmieci, w wielu gminach możesz złożyć wniosek o wywóz śmieci co drugi tydzień i dzięki temu płacić mniej. Skontaktuj się telefonicznie z instytucją odpowiedzialną za wywóz śmieci w Twojej gminie i zasięgnij informacji na temat miejscowych przepisów.

Decyzja o rozpoczęciu kompostowania stanowi często pierwszy krok do zaangażowania w kwestię ochrony środowiska i zrozumienia, jak działa obieg materii w przyrodzie. Obserwowanie, w jaki sposób wszystkie procesy są uzależnione od siebie, jest fascynujące zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci.

Odpowiedzialność powszechna

AGENDA 21. Podczas konferencji ONZ „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro w 1992 roku przyjęto dokument programowy Agenda 21. Słowo agenda oznacza „ustalony plan”, a liczba 21 wskazuje, że program działania jest długoterminowy i rozciąga się na XXI wiek.

Agenda 21 to dokument określający cele i wytyczne w zakresie zapewnienia zrównoważonego rozwoju poprzez zwalczanie ubóstwa i ograniczanie zagrożeń dla środowiska. Ma on formę stanowczego apelu i stanowi skierowany zarówno do państw, jak i wszystkich grup i jednostek w społeczeństwie plan działania na rzecz ochrony środowiska i rozwoju do końca XX wieku i w następnym stuleciu.

Rząd Szwecji nakazał wszystkim gminom sporządzić swój własny dokument „Agenda 21”, zawierający propozycje realizacji celów założonych podczas konferencji w Rio.

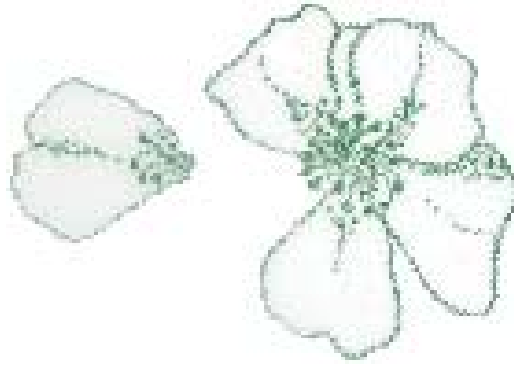
ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRODUCENTA. Wytwórcy objęci są tzw. odpowiedzialnością producenta, która polega na tym, że wszystkie podmioty dostarczające produkty na rynek zobowiązane są przyjąć odpowiedzialność w zakresie zagospodarowania, zbiórki i recyklingu zużytych produktów.

Odpowiedzialność producenta wprowadzana jest sukcesywnie. Na dzień dzisiejszy obejmuje one opakowania (z tworzyw sztucznych, papieru, kartonu, blachy stalowej, aluminium, szkła i tektury falistej), makulaturę i opony samochodowe.

W niedalekiej przyszłości odpowiedzialność producenta dotyczyć będzie również samochodów, elektroniki, materiałów budowlanych, produktów z tworzyw sztucznych, mebli, świetlówek, tkanin, baterii itp.

KUPUJ PRODUKTY EKOLOGICZNE. Już w sklepie możesz przejąć odpowiedzialność za środowisko, kupując produkty ze znakami ekologicznymi (Sokół – Bra Miljöval, Łabędź – Svanen, KRAV) i wybierając opakowania wielokrotnego użytku i nadające się do recyklingu.

SEGREGUJ ŚMIECI. Aby umożliwić recykling odpadów, należy je najpierw posortować na różne materiały. Na chwilę obecną odpady można przekazywać do następujących miejsc.

Punkt zbiórki szkła:

szkło kolorowe i szkło białe do odzysku.

Punkt zbiórki makulatury:

gazety i czasopisma.

Sklep, za kaucją:

butelki zwrotne / puszki aluminiowe,
butelki PET.

Punkty zbiórki:

puszki po konserwach, opakowania
plastikowe, tektura falista itp.

Punkty utylizacji odpadów:

żłom metalowy, lodówki i zamrażarki,
telewizory itp.

Żłomowisko pojazdów:

samochody i opony samochodowe

Organizacje charytatywne:

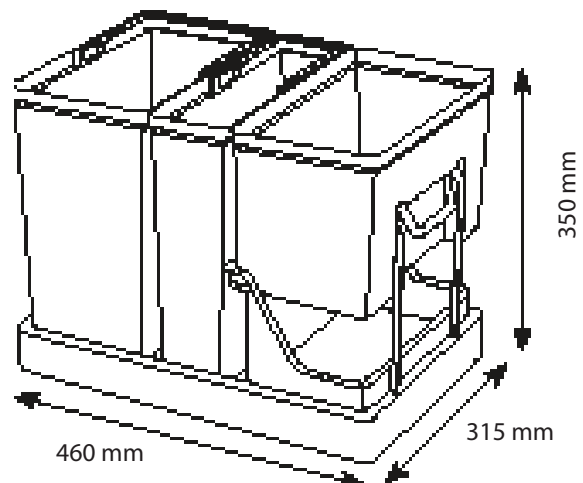
meble, drobiazgi, odzież, tkaniny itp.

ODPADY NIEBEZPIECZNE DLA ŚRODOWISKA. Odpady niebezpieczne dla środowiska mogą po uwolnieniu do otoczenia wyrządzić ogromne szkody. Dlatego oleje, rozpuszczalniki, substancje chemiczne, farby, lakiery, kleje, niektóre baterie, termometry, barometry, świetlówki itp. należy zawsze oddawać do punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych.

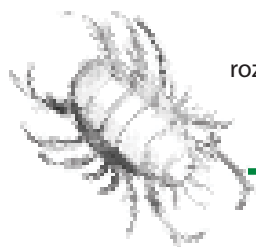
Lekarstwa można zostawić w aptece.

WYPOSAŻENIE KUCHNI. Aby sortowanie śmieci się udało, ważne jest, by w praktyczny sposób zorganizować kuchnię. Oczywistym miejscem na sortowanie śmieci jest szafka kuchenna pod zlewozmywakiem wyposażona w rozmaite pojemniki na odpadki kompostowe, palne, baterie, szkło itd.

SELECT. Select to system segregowania odpadków w kuchni. Pasuje zarówno do starych, jak i nowych szafek i jest łatwy w montażu. Dostępne są cztery różne zestawy zawierające od dwóch do czterech pojemników.

ZESTAW SELECT POCZWÓRNY Składa się z trzech pojemników o różnej wielkości i pojemności 13, 6 i 7 litrów oraz przegródki na akcesoria, w której można przechowywać szczotki, płyn do mycia naczyń itp.

roztocze

Twoi kompostowi robotnicy

W ciemnościach kompostu aż roi się od mikroorganizmów i małych zwierząt, które dzielnie pracują przez całą dobę.

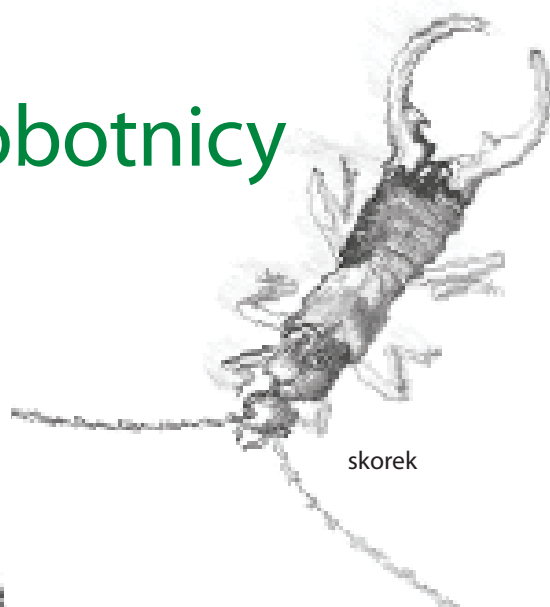
Mikroorganizmy otaczają nas ze wszystkich stron i mogą się mnożyć w błyskawicznym tempie. W sprzyjających warunkach ich liczba może się podwoić w ciągu 20 minut!

Robaki są dla kompostu szczególnie przyteczne. Dzięki nim składniki odżywcze w masie kompostowej są bardziej skoncentrowane. Ponadto tworzą system korytarzy, który zapewnia wietrzenie kompostu. Kompostowce i dżdżownice najlepiej czują się w kompoście zawierającym dużo świeżego materiału.

Czasami robakom może być za ciepło w izolowanym kompostowniku. Dlatego możesz je wpuścić w ostatniej fazie kompostowania, która odbywa się w prostszym pojemniku bez izolacji.

kompostowiec

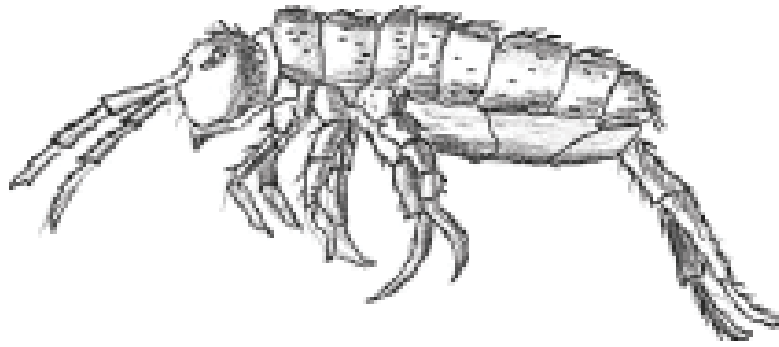
skorek

Inne stworzenia to m.in. zaleszczotki, skoczogonki, roztocza, nicienie, równonogi, skorki i wije.

zaleszczotka

Jeżeli chcesz zapoznać się ze swoimi „kompostowymi robotnikami”, nałóż na miseczkę nieco niedojrzałego kompostu i zaopatr się w szkło powiększające. Poświeć latarką, delikatnie poruszaj resztki, a otworzy się przed Tobą zadziwiający świat.

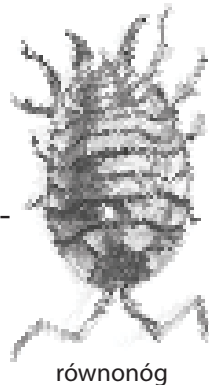

skoczogonek

CO MOŻNA KOMPOSTOWAĆ. Podczas kompostowania zachowaj zdrowy rozsądek. Zbyt duża ilość odpadków jednego rodzaju jednocześnie może być trudna do przetrawienia dla mikroorganizmów. Zawsze wkładaj odpadki kuchenne i świeżo skoszoną trawę na przemian z odpadkami ogrodowymi lub posypką.

Z kuchni:

- * owoce i warzywa
- * resztki mięsa
- * ryby i skorupiaki
- * produkty mleczne
- * skórki sera
- * jaja i ich skorupki
- * resztki chleba
- * fusy z kawy razem z filtrem
- * saszetki i liście herbaty
- * mąka, ryż i makaron
- * zwiędłe kwiaty
- * rośliny doniczkowe i ziemia
- * ręczniki papierowe niewybielane
- * kartony po jajach

równonóg

Z ogrodu:

- * trawa
- * mech
- * zwiędłe rośliny
- * liście
- * siano i słoma
- * kora
- * igliwie
- * małe i duże gałęzie

wój

CZEGO NIE MOŻNA KOMPOSTOWAĆ. Szkło, tworzywa sztuczne, blacha, metal, guma, skóra, oleje, benzyna, farby, substancje chemiczne, leki, worki do odkurzacza, niedopałki, popiół z papierosa, różnego rodzaju tkaniny, pieluchy, odchody, żwirek dla kota itp. nie nadają się do kompostowania.

Nie dodawaj wapna do kompostu. Nie musisz się martwić o regulację współczynnika pH, nawet jeśli kompostujesz duże ilości liści bukowych i dębowych. Dodając wapno, ryzykujesz uwolnienie cennego azotu do atmosfery.

Unikaj również dodawania popiołu. W zamian za to możesz rozrzucić popiół drzewny pod drzewami, żywopłotami oraz krzewami jagodowymi i owocowymi.

Chwastów z nasionami nie należy umieszczać w kompostowniku. Inne wypielone chwasty można kompostować. Kłopotliwych chwastów, takich jak perz, korzenie mniszka lekarskiego i osiet nie należy bezpośrednio wkładać do kompostownika. Połóż je na słońcu i zaczekaj, aż wyschną.

Naturalny proces

Kompostowanie to proces rozkładu, który stale zachodzi w środowisku naturalnym wokół nas.

Gdy odpadki organiczne, takie jak martwe rośliny i zwierzęta, spadną na ziemię, dobierają się do nich mikroorganizmy i małe zwierzęta, rozkładając odpadki na próchnicę i substancje odżywcze, tworząc tym samym podwaliny pod nowe życie.

Kompostowanie polega na wykorzystywaniu tego procesu. Staramy się stworzyć jak najlepsze środowisko pracy dla organizmów rozkładających materię.

Kompostownik pomaga im utrzymać ciepło. Twoim zadaniem jest dopilnowanie, by miały wystarczającą ilość powietrza, wody i jedzenia.

TLEN/POWIETRZE. Ważne jest, by regularnie wietrzyć kompost, dodając grubszego materiału i mieszając zawartość kompostownika, tak by tlen dotarł do każdego miejsca.

WODA. Woda jest niezbędna dla życia mikroorganizmów. Jeżeli zawartość wody jest zbyt mała, mikroorganizmy nie będą mogły przyswajać potrzebnych im składników odżywczych i proces rozkładu zatrzyma się. Natomiast zbyt duża ilość

wody zatyka kanały powietrzne i ogranicza dopływ tlenu do kompostu. Zwykle porównuje się idealny poziom nawilżenia do wyciśniętej gąbki.

TEMPERATURA. W odpadkach ogrodowych i gospodarczych zgromadzona jest energia. Podczas rozkładu odpadków przez mikroorganizmy energia ta jest uwalniana w formie ciepła, a kompost nagrzewa się.

Aby utrzymać ciepło kompostu podczas zimy, należy go regularnie „karmić”. Lepiej jest wkładać mniejsze ilości odpadków częściej niż duże ilości w większych odstępach czasu.

Węgiel i azot

Mikroorganizmy potrzebują substancji odżywczych i energii, aby mogły się rozmnażać i rozkładać odpadki.

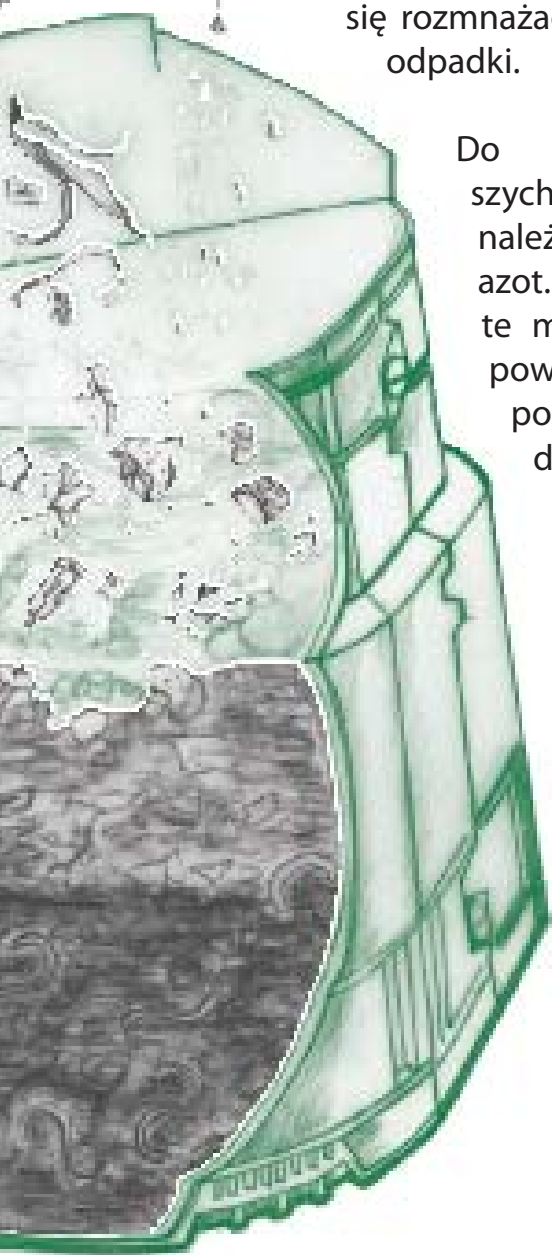
Do najważniejszych substancji należą węgiel i azot. Substancje te muszą w odpowiednich proporcjach znajdować się w kompoście, aby proces rozkładu mógł się rozpocząć.

Różne materiały mają odmienną zawartość węgla i azotu. Ogólnie można powiedzieć, że materiały suche i pochodzenia drzewnego, np. trociny, ścinki gałęzi, kora, słoma, papier i suche liście zawierają dużo węgla, a materiały wilgotne i świeże, np. skrawki mięsa i ryb, resztki jedzenia, nawóz, świeżo skoszona trawa, owoce i warzywa zawierają dużo azotu.

Kompost przydomowy składa się często z wilgotnych, bardzo bogatych w azot odpadków. Dlatego ważne jest, by dodawać suchej, bogatej w węgiel posypki, która zapewni odpowiednią równowagę pomiędzy węglem a azotem i wchłonie nadmiar wody.

Natomiast prawdziwy kompost ogrodowy zawiera odpadki o dużej zawartości węgla, dlatego należy go uzupełniać o materiały bogate w azot, dzięki czemu w rozsądnym czasie dojdzie do wytworzenia się próchnicy.

Wyrób sobie nawyk dodawania szufelki posypki za każdym razem, gdy opróżniasz wiadro na kompost. Odpowiednia mieszanka to 1 część posypki na 3 części odpadków kuchennych.

Jak dbać o kompost?

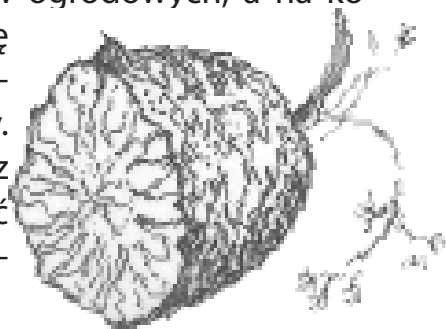
UMIEJSCOWIENIE KOMPOSTOWNIKA. Umieść kompostownik jak najbliżej wejścia do kuchni w zacienionym i osłoniętym od wiatru miejscu.

Postaw go na przepuszczalnym, płaskim podłożu np. na trawniku lub ziemi. Wtedy bogata w substancje odżywcze woda odciekowa będzie przedostawać się do gleby, a robaki będą mogły swobodnie się przemieszczać.

Pamiętaj również, by opróżnianie kompostownika było łatwe. Upewnij się, że wokół zbiornika jest wystarczająco dużo przestrzeni, aby podjechać do niego taczka. Potrzebne jest również miejsce na naczynie z odpowiednią posypką do odpadków kuchennych.

PRZEWIEWNA WARSTWA NA SPODZIE. Rozpocznij od ułożenia przewiewnej warstwy złożonej z małych i dużych gałęzi i większych odpadków ogrodowych na samym spodzie kompostownika, aby zapewnić dopływ powietrza od dołu.

Następnie ułóż warstwę nieco drobniejszych odpadków ogrodowych, a na koniec warstwę gotowego kompostu lub gleby. Możesz teraz zacząć dodawać odpadki gospodarcze.

ROZDRABNIANIE ODPADKÓW. Proces rozkładu podczas kompostowania jest szybszy, jeśli materiał jest rozdrobniony. Należy to jednak robić z umiarem. Zanim rozdrobniony kompost może stać się zbity, co pogorszy dopływ powietrza.

Już w kuchni pomyśl o tym, aby podzielić skórki pomarańczy, cytryny, melona i banana, a także ziemniaki, duże części chleba, skorupki jaja itp. na małe kawałki.

AKTYWATORY KOMPOSTU. Stosowanie aktywatorów kompostu, tak jak i kultur bakterii oraz specjalnych nawozów często jest niepotrzebne. Jeżeli Twój kompost zawiera dużo odpadków ogrodowych bogatych w węgiel i chcesz przyspieszyć proces rozkładu, możesz dodać świeżo skoszoną trawę, obornik lub gotowy kompost.

PODLEWANIE. Świeże, organiczne odpadki kuchenne zawierają dużo wody. Dlatego kompost przydomowy rzadko wymaga podlewania. Wręcz przeciwnie – ważne jest, by dostarczać odpowiednio dużo posypki, która wchłonie nadmiar wody.

Natomiast kompost składający się głównie z odpadków ogrodowych jest bardziej suchy i może czasem wymagać podlewania. Użyj do tego konewki z sitkiem.

WIETRZENIE I DODAWANIE POSYPKI. Regularnie wietrz kompost. Najłatwiej robić to za każdym razem, gdy opróżniasz wiadro na kompost. Wymieszaj wierzchnią warstwę na głębokość kilkudziesięciu centymetrów, aby świeżo dołożony materiał wymieszał się z górną warstwą w kompostowniku. Następnie przykryj odpadki warstwą posypki.

Po umieszczeniu w kompostowniku mięsa, ryb, skorupiaków lub świeżo skoszonej trawy, ważne jest, by dokładnie przysypać odpadki. Pomoże to zapobiec gromadzeniu się much.

Posypka musi mieć pewną strukturę, aby zapewnić natlenienie kompostu, który w przeciwnym razie może stać się zanadto zbity. Może ona składać się na przykład ze ścinków gałęzi, suchych liści, trocin, rozdrobnionej kory, siekanego siana i słomy. Najlepiej jest zmieszać kilka różnych materiałów.

W sezonie wegetacyjnym możesz użyć rozdrabniacza do kompostu do przygotowania własnej posypki. Rozdrobnij na wióry gałęzie, odpadki drzewne, suche liście, korę itp. i przechowuj je w suchym miejscu. Jeżeli nie chcesz kupować rozdrabniacza, możesz go wypożyczyć.

Zimą, gdy brak jest odpadków ogrodowych, konieczne może być zakupienie posypki. Firma GreenLine oferuje dodatek przyspieszający kompostowanie oparty na trocinach, wiórach oraz niewapnowanym i nienawożonym torfie. Torf wchłania wodę i neutralizuje zapach, a trociny zapewniają łatwo dostępny węgiel.

SPULCHNIACZ. Łatwy w obsłudze spulchniacz usprawnia mieszanie kompostu i zapewnia skuteczne wietrzenie.

Łopatkę spulchniacza zamykają się, gdy jest wkładany w kompost i otwierają się automatycznie podczas wyciągania do góry.

Gotowa próchnica

Kompost jest gotowy lub dojrzały, jeżeli proces rozkładu uległ zatrzymaniu. Temperatura kompostu jest wtedy równa temperaturze otoczenia. W procesie kompostowania objętość materiału zmniejsza się mniej więcej o połowę.

Czas kompostowania zależy od tego, co umieszczono w kompostowniku, jak dobrze rozdrobniony był materiał i w jaki sposób dbano o kompost. Ogólnie można powiedzieć, że prawdziwy kompost przydomowy zawierający odpadki kuchenne jest w połowie gotowy po 4–6 miesiącach i dojrzały po 8–10 miesiącach.

Czasami wystarczy popatrzeć na kompost, dotknąć go i powąchać, aby ustalić, czy już jest dojrzały. Gotowa masa kompostowa jest ziarnista i ma ciemny kolor. Wygląda jak ziemia, w dotyku przypomina ziemię i pachnie jak ziemia.

OSTATNIA FAZA KOMPOSTOWANIA. Gdy kompostownik całkowicie się zapełni i trzeba będzie go opróżnić, najpierw należy usunąć najwyżej położoną warstwę niegotowego materiału. Warstwę tę należy odłożyć, a następnie ponownie włożyć do kompostownika, aby kontynuować proces rozkładu.

Zarówno Mully, jak i Master są łatwe do opróżnienia. Opróżnia się je przez zdjęcie jednej z czterech ścianek. Master Junior opróżniany jest przez podniesienie kompostownika do góry nad podstawy.

Jeżeli opróżniasz kompostownik raz do roku, możesz założyć, że spodnia warstwa będzie dojrzałym kompostem od razu gotowym do użytku.

Jeżeli kompostownik został zapełniony w krótkim czasie, tzn. w ciągu 4–6 miesięcy, spodnia warstwa jest w połowie gotowym kompostem, którą na ostatnią fazę dojrzewania można przełożyć do prostszego pojemnika, np. GreenLine Garden.

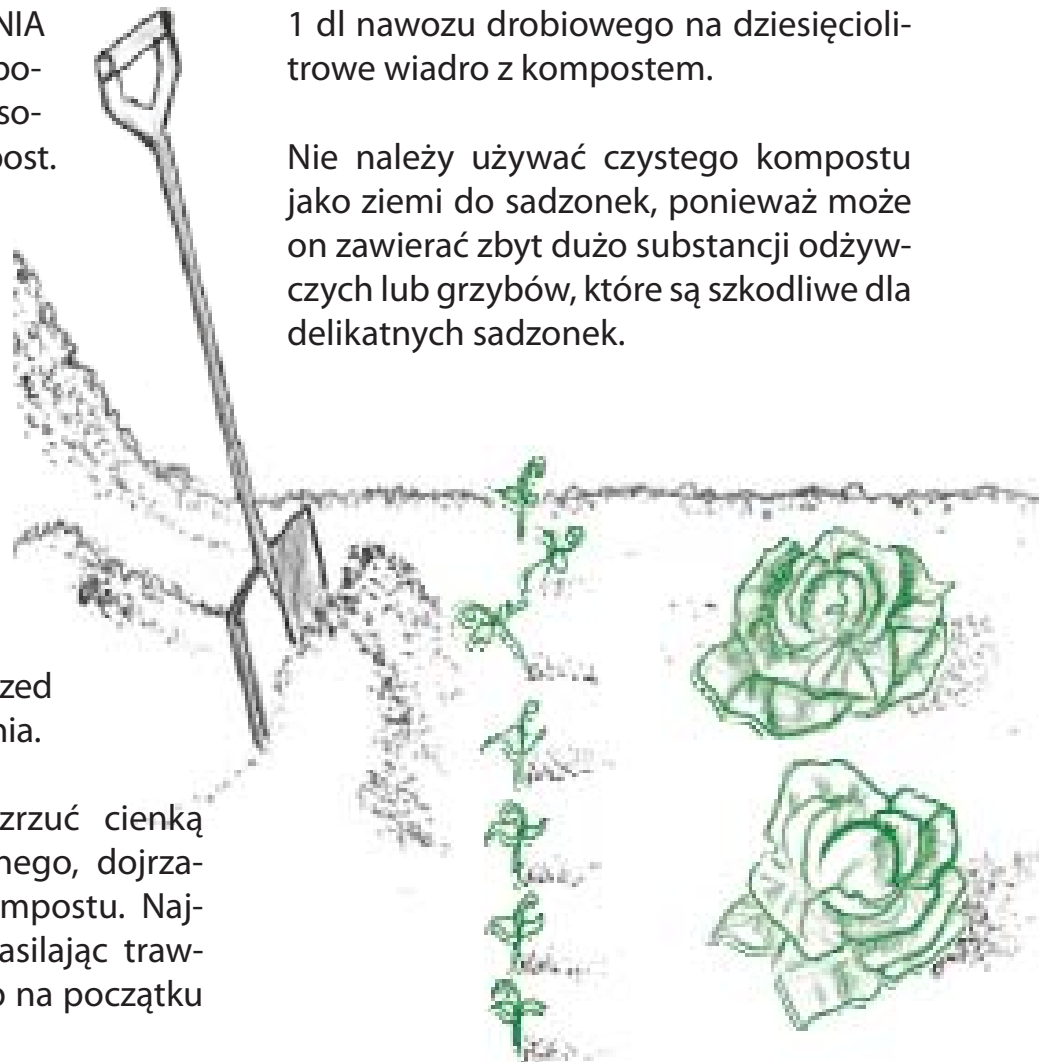
JAK KORZYSTAĆ Z GOTOWEGO KOMPOSTU. Kompost jest doskonały zarówno jako dodatek do wzbogacania gleby, jak i jako ziemia do roślin. Do niektórych zastosowań najlepiej jest przesiać kompost przed użyciem. Sito można zakupić lub wykonać samemu z drewnianej ramy i siatki stalowej z oczkami o wielkości około 15 mm.

DODATEK DO WZBOGACANIA GLEBY. Jako dodatek do wzbogacania gleby należy stosować nierozrzedzony kompost. Rozrzucić na glebie około dziesięciocentymetrową warstwę kompostu (lub tyle, ile posiadasz) i zmieszać z wierzchnią warstwą gleby w ogródku warzywnym, przy drzewach owocowych, krzewach jagodowych i ozdobnych oraz na rabatach. Po rozrzuconiu kompostu na wiosnę odczekaj kilka tygodni przed rozpoczęciem siania i sadzenia.

ZASILANIE TRAWNIKA. Rozrzucić cienką warstwę (1–2 cm) przesianego, dojrzałego, nierozrzedzonego kompostu. Najlepsze efekty osiągniesz, zasilając trawnik pod koniec kwietnia lub na początku sierpnia.

ZIEMIA DO ROŚLIN. Aby uzyskać ziemię do roślin, zarówno domowych, jak i ogrodowych, należy mieszać dojrzały, przesiany kompost z taką samą ilością zwykłej ziemi lub torfu. Uzupełnij mieszankę o niewielką ilość nawozu drobiowego, a otrzymasz pierwszorzędą ziemię do drzew, krzewów i sadzonek, do zastosowania w skrzynkach balkonowych, wazach i doniczkach. Najlepiej dodać około 1 dl nawozu drobiowego na dziesięciolitrowe wiadro z kompostem.

Nie należy używać czystego kompostu jako ziemi do sadzonek, ponieważ może on zawierać zbyt dużo substancji odżywczych lub grzybów, które są szkodliwe dla delikatnych sadzonek.

Problemy i środki zaradcze

Większości możliwych problemów łatwo jest zaradzić. Nie jest to zbyt trudne, jeśli tylko wiesz, co należy zrobić. Za problemy prawie zawsze odpowiada nieprawidłowy bilans powietrza, wody, węgla i azotu.

KOMPOST MA NIEPRZYJEMNY ZAPACH. Najczęstszą przyczyną powstawania brzydkiego zapachu jest stosowanie zbyt małej ilości suchej, bogatej w węgiel posypki. Kompost staje się wtedy mokry i zbity, przepuszczając zbyt mało tlenu. Po dodaniu większej ilości posypki i wymieszaniu jej z kompostem szybko poradzisz sobie z nieprzyjemnym zapachem. Sprawdź także, czy działa wentylacja.

W innych przypadkach problem ten może pojawić się po dodaniu odpadków o nieprzyjemnym zapachu, np. skorupki krewetek, resztek mięsa i ryb, jeśli nie zostały one przykryte w wystarczający sposób. Jedynym pewnym sposobem pozbycia się nieprzyjemnego zapachu jest przykrycie kompostu posypką.

MUCHY I LARWY. Pojawienie się much i larw może mieć związek ze zbyt niską temperaturą kompostu. Aby podnieść temperaturę, dodaj materiału bogatego w azot. Porządnie wymieszaj i przewietrz kompost. Przykryj warstwą kompostu lub zwykłej ziemi.

Być może kompost jest również zbyt mokry. Dodaj posypki i przewietrz go, mieszając. Przykryj następnie warstwą kompostu lub ziemi.

MRÓWKI. Pojawienie się mrówek może oznaczać, że kompost jest zbyt suchy. Ostrożnie podlej kompost konewką z sitkiem.

GRYZONIE. Dostanie się do kompostownika myszy lub szczura to rzadko występujący problem. Powtarzające się ataki gryzoni związane są z przegryzaniem przez nie tworzywa, z którego wykonany jest kompostownik. Poniższe wymagania muszą być spełnione, aby termokompostownik został zatwierdzony przez szwedzką Agencję Ochrony Środowiska i Zdrowia: Kompostownik musi być izolowany, zamknięty i wyposażony w otwory wentylacyjne o maksymalnej średnicy 6 mm. Termokompostowniki GreenLine spełniają te wymogi i dlatego są sklasyfikowane jako odporne na szkodniki. Wskazówki pomagające uniknąć ataku

szkodników: Nie rozrzucaj resztek podczas napełniania kompostownika. Utrzymuj czystość wokół kompostownika, aby niczego nie przeoczyć. Pamiętaj o tym, by napełniając kompostownik, za każdym razem dodawać posypkę i mieszać kompost. Możesz ewentualnie postawić kompostownik na drobnej siatce (np. dla drobiu), a następnie podwinąć ją do góry. NIE jest ona częścią zestawu. Zadbany kompost nie przyciąga szkodników. Dlatego gwarancja nie ma zastosowania w przypadkach, gdy szkoda powstała na skutek działania gryzoni lub innych czynników i nie jest spowodowana przez wady fabryczne.

NIC SIĘ NIE DZIEJE. Najczęściej przyczyną jest brak azotu, tzn. kompost zawiera zbyt dużo materiału bogatego w węgiel.

Po dodaniu materiału o dużej zawartości azotu, na przykład świeżo skoszonej trawy, odpadków kuchennych lub obornika, mikroorganizmy otrzymają potrzebny azot i znowu rozpoczną pracę.

Inną przyczyną może być zbyt suchy kompost. Być może materiał składa się ze zbyt dużych elementów, co doprowadziło do zwiększenia przepływu powietrza. Rozdrobnij duże kawałki i ostrożnie podlej kompost. Upewnij się, że kompost jest odpowiednio nawilżony.

Być może w kompostowniku znajduje się zbyt mało materiału, by mikroorganizmy mogły się wyżywić i produkować ciepło.

POLECANE KSIĄŻKI

„Kompostboken” (Podręcznik kompostowania), Alm, Tiberg, Palmstierna i in., LTs förlag 1994

„Allt om kompost” (Wszystko o kompoście), Ingrid Olausson, Bonnier Alba 1994

„Lottas Nya Kompostråd” (Kompostowanie – nowe porady Lotty), Bra Miljö i Söderköping, 1994

„Nya handla miljövänligt” (Działaj ekologicznie – nowe wydanie), Thunberg i Holm, 1995

Notatki

A series of horizontal dotted lines for writing notes, consisting of 20 lines.

GWARANCJA

Dwuletnia gwarancja producenta

na produkty do kompostowania firmy Gre-

enLine za okazaniem

niniejszej gwarancji

wraz z paragonem.

Reklamacje gwaran-

cyjne należy składać

w miejscu zakupienia

towaru.

Przypnij tu paragon

Przypnij paragon, wytnij i zachowaj!

Serwis konsumenta: GreenLine Garden AB
Tel.: (+46) 040-685 72 50, E-mail: info@greenline.eu
www.greenline.eu

